

Mr. EDUARD HAGEMAN, die, den 20 November 1749 te Amsterdam geboren, dus omtrent den ouderdom van 78 jaren mogt bereiken. Na alhier in den jare 1773 in het openbaar tot Dr. in de regtsgeleerdheid bevorderd te zijn, werd hij, vier jaren later, tot buitengewoon Hoogleeraar in de regten te Duisburg beroepen; in 1784 werd hij aldaar gewoon Profesfor in dezelfde faculteit, en onderwees er als zoodanig een tijdvak van bijna 12 jaren. Toen, in den jare 1796, werd hem dezelfde post aan de Harderwijker Academie aangeboden, doch deze beroeping nog in hetzelfde jaar gevolgd door eene benoeming aan de Leydsche Hoogeschool tot Profesfor *Juris publici et privati*. Hij aanvaardde dien laatsten post in 1797 met eene Redevoering: *de Ecclesia de Republica separatas rationes habente*. Sedert onderwees hij hier met den meesten ijver, en zoolang zijne klimmende jaren zulks toelieten, de hem vertrouwde Studerende jeugd, waaruit vele bekwame regtsgeleerden zijn opgetreden, die zijne nagedachtenis altijd zullen vereeren. Ook nam hij de Academische ambten met vlijt waar, en hield als *Rector magnificus* twee malen bij het nederleggen van dit ambt plechtige redevoeringen; de eerste maal in 1802, handelende *de perfecti Doctoris Academiæ juris publici officio difficillimo*; de andere maal in 1811, wanneer hij aan den beroemden PESTEL hulde toebragt, door te spreken: *de Pestelio, ejusque in jure publico meritis*. In den jare 1821 had hij het wel verdiend emeritaat verworven.

EENIGE BIJZONDERHEDEN

OMTRENT DEN

W A L V I S C H,

die den 5den November 1827 bij Oostende
gestrand is.

Sedert eene lange reeks van jaren, waarachtig sedert eeuwen, welligt nimmer werd den Natuurkundigen eene zoo gunstige gelegenheid ter onderzoeeking eener der zeldzaamste

Natuurvoortbrengfelen aangeboden, als die, welke zich door de stranding van eene reusachtigen Walvisch op de kusten van West-Vlaanderen bij de stad Oostende voordeed.

Niet alleen de gelegenheid om eene grondige kennis te verkrijgen der zamenstelling van het grootte kolos van het dierenrijk, waarvan nog zoo weinig bekend is, maar vooral tot het onderzoek van het weeffel van zoo vele organen die men in dit dier honderdmalen vergroot kon beschouwen, werd door dit nimmer wederkeerend toeval den Natuuronderzoeker opgeleverd.

De meeste Walvisfchen, waarvan ons de geschiedverhalen de stranding op bewoonde kusten mededeelen, waren slechts kinderen in vergelijking van dezen meer dan tachtig-voetigen reus; S c o r e s b y, de beroemdste en de kundigste der Engelsche Walvischvangers, die bij het dooden van meer dan driehonderd dezer dieren, in eigen perfoon tegenwoordig was, schrijft nimmer eenen Walvisch gezien te hebben, wiens lengte zestig voeten overtrof.

En van dit kolosale dier werd niets, letterlijk niets onderzocht, niets bewaard dan het geraamte, alles is verrot, bedorven, in stukken gesneden, begraven of in zee geworpen; geen Ontleedkundige heeft het ontleedmes in de hand gehad; speksnijders hebben dat, wat de verrotting nog gespaard had, van de beenderen gesneden en van alle de weeke organen, die een geheel Museum zouden hebben kunnen vormen, waarvan de wedergade nergens zoude gevonden worden, blijft er niets overig.

Alles werd door mij beproefd, om mij in het belang der wetenschap van het dier meester te maken, dan mijne pogingen, gerugsteund door die van Z. E. den Heere Gouverneur van West-Vlaanderen, waren geheel vruchteloos; een ongelukkig toeval deed den Walvisch in handen vallen van personen, die met de wetenschappelijke waarde van het dier onbekend waren, en die geene Ontleedkundigen tot hunne dienst hebbende, aan geene geregelde ontleding konden denken. Het dier werd aan de verrotting overgelaten, terwijl aan de menigvuldige kweekelingen onzer Hoogeschool, die vol geestdrift, zich in groot aantal aanboden, om het moeilijk en zelfs gevaarlijk werk der ontleding onder mijn opzicht te ondernemen, met mij niets anders overbleef, dan een stuk van het vel af te snijden, en ons met het voorbeeld van den grooten Hunter te troosten, die in zijne uitmuntende Verhandeling over de Walvisfchen (*) schrijft, dat een Heermeester door hem met groote kosten van al het noodige voorzien en met een schip een Walvischvangst uigerust, medegezonden met het oogmerk

(*) Hunter on Whales, Phil. Transact. Vol. LXXVII.

merk op de voornaamste organen op te slaan, item vats anders te huis bragt, dan een stuk van de huid, waarop eenige kleine zeedieren gehecht waren.

Wij hebben echter meer geluk dan vele Natuurkundigen gehad en ten minste den uitwendigen vorm van het kolossale dier nauwkeurig kunnen opnemen.

Zie hier de voornaamste bijzonderheden van denzelfden, en wel eerst diegene, welke tot de bestemming van deze soort kunnen dienen; vervolgens eenige afmetingen, en eindelijk eenige bijzonderheden omtrent deze en gene organen.

Het is bekend, dat men de met Walvischbaarden of Baleinen aan de beide zijden van de bovenkaak voorziene Walvischen, als eene bijzondere familie van de overige *Cetacee* gewoon is af te scheiden, en dat tot deze familie, behalve den grooten Walvisch (*Balaena Mysticetus Linnaei*, *la Baleine Franche*), die geen vin op den rug heeft, ook de zoogenaamde Rorquals gebragt worden, die van eene rugvin voorzien zijn, en dat deze laatste, met uitzondering walgigt van één éenige min bekende soort, den zoogenaamden Gibbar of Vinvisch, omtrent wiens bestaan men nog in het onzeker is, met eene menigte plooijen op den buik voorzien zijn.

Daar nu de Walvisch te Oostende Walvischbaarden in de bovenkaak en eene vin op den rug had en de onderkaak zoo wel als de oppervlakte van de borst en buik met plooijen voorzien waren, zoo is dezelve buiten twijfel tot de Rorquals te brengen.

De meeste schrijvers, waarvan wij slechts *Camper* (*) en *Scoresby* (†) zullen noemen, geven de kenteekenen op van drie verschillende soorten tot de Rorquals (§) of, zoo als *Camper* dezelve noemt *Baleinopteres* behoorende; zij noemen de eerste soort *Jubarte*, de tweede soort, zijn de eigenlijke Rorquals, en de derde de Walvischen met den gepunte bek (*Balaena Rostrata*, *Baleine à museau pointu*).

De kenmerken echter ter onderscheiding dezer drie soorten zijn, volgens het oordeel van den beroemden *Cuvier* (**), niet voldoende, om dezelve te onderkennen en het.

(*) *Camper*, *Observations anatomiques sur la structure des Cétacés*.

(†) *Scoresby an account of the arctic Regions*.

(§) Rorqual beteekent in het Noorweegsch, Walvisch met floep.

(**) *Ossimens Fossiles* T. 1. part. 1. p. 365.

het blijft twiſfelachtig, of zij niet tot hetzelfde dier, in eenen verſchillenden ouderdom beſchreven, behooren.

De zeldzaamheid, dat er zich in de verzamelingen geramen van Walviſchen bevinden, waarvan men de dieren nauwkeurig beſchreven heeft, is de oorzaak, van deze onzekerheid.

Men kan dus van onzen Walviſch alleen zeggen, dat hij tot het ondergeſlacht der Rorquals behoort, en welligt is hij de eenige Rorqual, die zich in de Noordelijke Zeeën bevindt.

Ik vond het dier den volgenden dag, nadat het geſtrand was, op den rug en eenigzins naar de linkerzijde overgevallen, op het ſtrand liggende, voor een gedeelte in het zand gezonken, en bij den vloed telkens nog gedurende eenige uren half vlot wordende.

Dezelfs breedte was door het overzakken der weeke deelen, evenmin als dezelfs dikte door het inzinken in het zand, niet nauwkeurig te bepalen; bij de vin ſtak hij omtrent twee ellen boven het zand uit; — de aſtand van de punt van de onderkaak tot het punt, dat in de verlenging van de ruggſtreng en in eene lijn, die de vleugels van den ſtaart vereenigde, gelegen was, en dus de geheele lengte van het dier was 25 ellen; de lengte van de opening van den bek gemeeten langs de onderkaak, zijnde dezelve een weinig voortſtekend, was 4,8 ellen; de borſtvin was geplaatst op 6,9 ellen aſtand van de punt van den bek, de navel op 13,7; het voorſt eind van de opening der ſchaamdeelen op 16,3 en de aars op 18 ellen van dezelve. De lengte van de opening der ſchaamdeelen bedroeg 1,5 el; nabij de ſchaamdeelen, omtrent 0,3 van dezelve, was de aars geplaatst.

De aſtand van het punt gevormd door de ſnijdiag van de verlenging van de ruggewervelen en van de lijn, die de vleugels van de ſtaartvin vereenigt, bedroeg 0,65 ellen; de lengte van de borſtvin was omtrent 3,1 ellen, derzelver breedte 0,65 waar zij op het breedſte was.

De rugvin was omtrent tegen over den aars geplaatst; daar dezelve eerst, toen het dier reeds geopend was, opgegraven werd, was het niet wel mogelijk derzelver plaatsing zoo nauwkeurig als die der overige deelen te bepalen; het oog was iets hooger en zeer nabij den vereenigingshoek der boven- en onderkaak geplaatst; de opening van den gehoorsweg ſtond iets lager op eenen aſtand van 1 elle van het oog.

De volgende bijzonderheden heb ik omtrent het uitwendige van het dier kunnen waarnemen.

De bovenkaak was minder breed en iets korter dan de onderkaak, zoo dat de lippen van de onderkaak de bovenkaak, gedurende het leven van het dier, omvat moeten hebben; het verhemelte was in twee afdelingen verdeeld door

door de opperkaakbeenderen en het *voron*, naar dezen strekten zich van de lippen en bijna regtstendig op dezelve eene menigte zachte en met franjes voorziene aanhangsels, laagsgewijze als de bladen van een boek tegen elkander geplaatst, uit, die, toen de visch nog niet door verrotting bedorven was, een verwonderlijk schoon gezigt opleverden; waarfehijnlijk stonden deze aanhangsels in verband met de walvischbaarden of baleinen, daar zij volmaakt in dezelfde plaatsing en rigting gevonden werden, als deze geplaatst geweest waren; ik zeg geweest waren, want de baarden waren alle door moedwilligen uitgerukt; een van dezelve, dien ik zag, geleek volkomen op dien, door Hunt er afgebeeld, en hij was, zoo als Scoresby ook van den Rorqual aanmerkt, niet met haren; zoo als in den grooten Walvisch, de *Balaena Mysticetus*, voorzien; maar aan den inwendigen rand en aan het uiteinde verdeeld in hardere hoornige punten, die in zamenstelling van het ligchaam der baarden niet verschilden; de eenige balein, die ik zag, was omtrent een half voet lang.

Het was niet te verwonderen, dat kort na de stranding van het dier de baleinen door baldadigen uitgerukt waren, waar het mogelijk was dezelve te bereiken, doch in het gedeelte van de kaak, dat ingevolge de ligging van het dier, door de onderkaak bedekt was, kon dit niet geschied zijn; ik had dus zeker verwacht, dat de baleinen nog op derselver plaats te zullen vinden, dan, nadat door middel van kaapstonden de onderkaak was opgehaald, en de bek geopend, bleek het, dat alle de baleinen verloren waren, hetzij dat dezelve reeds vroeger door de vischers, die het dier dood in de zee drijvend vonden, uitgetrokken waren, hetzij, dat dezelve in zee door een beginfel van rotting grootendeels losgemaakt en verloren geraakt waren.

Behalve deze platte baleinen had de Walvisch nog aan de punt van den mond eenen bos van ronde baleinen of liever van dikke haren, die aan den wortel door een gemeenschappelijk membraan vereenigd voor het overige over hunne geheele lengte van een gescheiden, en aan de punt in zeer fijne haren verdeeld waren. Deze baleinen, die eenen dikken bos moeten uitgemaakt hebben, waren volgens het getuigenis van velen, van verschillende lengte, sommige wel drie voeten lang. Daar dezelve alle uitgerukt waren, heb ik dezelve niet zelf in den bek van het dier gezien, doch zoo wel het getuigenis van den kundigen en verdienstelijken Med. Doct. Jansen te Oostende, die verklaarde dezelve op de plaats waargenomen te hebben, als een bundeltje uit negen veelvuldig gespletene haren bestaand, die een voet lang en ter lengte van drie vierde duim slechts door eene membraan vereenigd waren, dat mij ten geschenken werd gegeven, nemen alle in vijf tel omtrent het

het dan wesen van dezen zonderlingen daktad weg. De waarneming van dezen haard is van veel belang, daar zij eene onzekerheid der Natuurkundigen oplost.

Campfer, in zijn werk over de Walvisfischen p. 49, zegt: „*le muse des Baleines est garni, vers son extrémité de quelques crins épais, qui sont analogues aux moustaches d'un chat et sont apparemment les seuls poils qu'elle ait en commun avec les autres mammifères.*” — en Cuvier voegt er, in eene noot bij: „*J'avoue que je doute beaucoup de l'existence de ces poils, dont je n'ai trouvé de trace dans aucun état proprement dit.*” Buiten twijfel zijn het de rode haarvormige balétoen aan de punt van de botenkrak geplaatst, die Campfer bedoeld heeft, en het is te hopen, dat men dezelve niet op huane plaats heeft kunnen waarnemen. Zonderling blijft het, dat Hunter, die eenen zeventien-voetigen Ronqual ontdeedte, niets van deze haren meldt.

Daar de onderkaak iets langer en veel breeder was dan de bovenkaak, zoo konden hare lippen de balétoen, die in de bovenkaak geplaatst waren, gemakkelijk omvaren; toen zij met taktels opgehaald en van vleesch en vel ontdaan was, deed zij zich voor als eene groote poort, waar men met wagen en paard zoudde hebben kunnen doorrijden. De tong is weggesneden en weggeworpen, zonder dat iemand dezelve in hare natuurlijke ligging gezien heeft. In den vereenigingshoek der lippen zag men een gedeelte van de ronde spieren, die aan beide zijden van de basis der tong geplaatst, de opening van de keel zeer verengen.

Het oog was in vergelijking van het dier zeer klein, niet grooter dan een runderoog, daar het door moedwilligen uitgestoken en bedorven was, kon men van de iris, pupil, enz. niets waarnemen; het linker oog lag onder het zand.

De opening van den gehoorweg was zeer klein, en zonder enig uitwendig oor; ik had eenige moeite om dezelve te vinden, daar zij nauwelijks een stift aan eenige strepen middellijn toeliet.

De vrouwelijke geslachtsdeelen deden zich juist zoo voor, als dezelve door Hunter afgebeeld werden. De beide tepels waren ieder in eene vrij diepe sleuf, aan iedere zijde van de opening der geslachtsdeelen één, geplaatst. De opening van den hers was zeer klein.

Aan het uiteinde der borstvin, zoo als ook het uiteinde der beide vleugels van de staartvin, was aan de binnenzijde een kleine insnijding; eene kleinigheid die als voortelijk kenmerk wellicht niet zonder waarde is.

De rugvin was zeer weinig verheven, en van dezelve steekte zich een kleine hoogte tot de staartvin uit.

De gladde als gopolijste oppervlakte van de huid was donkerzwart op den rug, wit op den buik en om de opening der

der gellachtsdeelen; op vele plaatsen deed zij zich wit gevakt voor, waar zij oorspronkelijk zwart geweest was, door het afscheiden van de zwarte opperhuid, die zeer los met het vel vereenigd, reeds bij het eerste beginsel der rotting, zich van hetzelfde afzonderde.

Dat eindelijk, wat iedereen het meeste in het oog viel, en waarvan men zich moeilijk, zonder het dier gezien te hebben, een denkbeeld kan maken, zijn de strepen of liever de ribben, want, plooijen kunnen dezelve niet wel gemaakt worden, die onderling evenwijdig, in groot aantal op de onderkaak, over de borst en den buik, tot aan den navel, zich uitstrekken, en waarvan sommige zich ongeregeld hier en daar vereenigen of verdeelen, zoodat twee ribben tot één of één tot twee worden.

Lacépède noemt deze ribben plooijen, en zegt in zijne *Histoire des Cétacés* p. 138, dat het dier dezelve kan ontvouwen, wanneer het lucht door zijne blaasgaten (*évents*) boven op den kop geplaatst, in den mond brengt, en dat daardoor eene soort van zwemblaas gevormd wordt; dit komt mij echter hoogst onwaarschijnlijk voor, vooreerst omdat deze onevenheden, geene eigenlijke plooijen of vouwen, maar verhevenheden zijn, in dier voege, dat de huid in de lengte uitgestrekte, onderling evenwijdige hoogten verkooft, die zich dus ook niet ontvouwen kunnen, waar van men zich door eene dwarsche doorsnede gemakkelijk overtuigen kan, als ten andere, omdat dezelve met verhevene ribben voorzien is, met tusschen-voeging van zeer weinig vet, onmiddellijk aan de spieren van de onderkaak, en verder aan de borst- en buikspieren gehecht is, en eindelijk omdat het zich niet begrijpen laat, hoe het dier, om het vel te ontplooijen, al was er eene ruimte tusschen de spieren en het vel, lucht in deze ruimte door de blaasgaten zoude kunnen brengen.

Lacépède schijnt het gevoelen, dat deze geplooidde huid de wanden van eene soort van zwemblaas uitmaken, uit eené noot, gevoegd bij teekeningen, hem door J. Banks gezonden, opgemaakt te hebben. P. Neil zegt in de *Transactions of the Wernerian Society*, Vol. 1., p. 205 roondruk, dat 'er zich eene zwemblaas in het voorste gedeelte van het ligchaam van dezen Walvisch bevindt, doch hij zag den visch eerst, toen hij van alle vet beroofd was en 'er hier en daar nog een stuk geribd vel was overgebleven, en het blijkt niet, op welk eenen grond hij tot het aanwezig van zulk eene zwemblaas besluit; welligt nam hij het denkbeeld van Lacépède over; hij schijnt ten minste geene zwemblaas gezien te hebben; het komt mij ook voor, dat geene der Schrijvers, die eene zwemblaas aan de onderkaak en borst van den Walvisch hebben willen plaatsen, bedacht hebben, dat door het vullen van deze blaas

blaat met lucht, het dier onmiddellijk met den buik naar boyenzoude gekeerd worden; het geen eene even zoo onnatuurlijke plaatsing van het dier in het zeewater zoude zijn, als wanneer een visch met den buik naar boven zwom, of een viervoetig dier met de pooten in de lucht op den rug voortkroop.

Het gebruik van deze verhevene huidstrepen is dus nog onbekend.

Dit is het weinige, dat ik in de gelegenheid was op te merken. Van de inwendige deelen heeft men door de te voren opgegevene ongelukkige omstandigheden bijkans niets kunnen waarnemen; zooveel ik onder het afhakken van het vet en der spieren heb kunnen zien, kwamen dezelve veel overeen met hetgeen Hunter van den Rorqual schrijft, dien hij ontleedde.

Opmerkelijk kwam het mij voor, dat in de buikholte uit openingen in de ingewanden half verteerde planten ten voorschijn kwamen, als ook een kleine bal, die mij oppervlakkig toefcheen, op dezelfde wijze zamengesteld te zijn, als de haarballen, die men in de magen der herkaauwende dieren vindt, doch uit eene plantaardige stof bestaande; — het is bekend, dat zoo door het zamengestelde hunner magen, als anderzins de Walvischen veel met die familie van dieren overeenkomen, en mischien zijn deze beide daadzaken een bewijs te meer voor deze overeenstemming; te hopen is het, dat de bal zal bewaard zijn gebleven, en dat een nauwkeurig onderzoek zal kunnen bepalen, of eene oppervlakkige uitwendige beschouwing mij niet misleid heeft.

Van het geraamte was nog zeer weinig zichtbaar, toen ik Oostende moest verlaten; een der schouderbladen en de onderkaak alleen waren bloot, beide kwamen mij voor weinig overeen te komen met deze beenderen op de plaat van het Rorqual-geraamte, dat te Bremen bewaard wordt, bij Albers in zijne *Icones ad illustrandam Anatomem comparatam fasc. I*; maar veel meer met die van het geraamte van den in 1811 op de kusten van de Zuiderzee gestranden Walvisch, die, zoo ik mij niet vergis, door mijnen beroemden vriend, den Hoogleeraar Reinwardt, ontleed werd, en waarvan het geraamte zich thans in het Koninklijk Museum te Leyden bevindt; ten minste dit meen ik te moeten besluiten uit eene zeer nauwkeurige teekening, die ik van hetzelfde bezit.

Men zal in het vervolg waarschijnlijk in de gelegenheid zijn hetzelfde te vergelijken, en daardoor ten minste weder één Walvisch-geraamte bezitten, waarvan de uitwendige gedaante van het dier, waartoe het behoort heeft, nauwkeurig bekend is.

It eindelijk die verflag met den mensch, dat alle Natuurkundigen altijd beyrjyd mogen zijn van het verdriet van eene zoo zeldzame gelegenheid, tot het doen van belangrijke waarnemingen, geheel onbenut te zien voorbijgaan. (*)

Gent 25 Novemb. 1827.

VAN BREDA.

KUNSTEN.

GRONINGEN den 21sten November. Directeuren van het Kunstlievend-Genootschap: ter aanmoediging en bevordering van Teeken-, Schilder-, Graveer en Beeldhouwkunst alhier, berigten, dat in de Vergadering van den 20 November 1827, de Naambriefjes van de in die Vergadering bekroonde Stukken zijn geopend, waar uit bleek: dat de vervaardiger van de Teekening, voorstellende een *Bloemsuk*, geteekend met de spreuk:

*Bereik o Vriendenkring! vereend door Kunstgevoel,
In Gronings grijze vest, — het toppunt van Uw doel;*

aan wien de uitgeloopte prijs van vijf gouden Dukaten benevens een *Getuigschrift* was toegewezen, is de Heer *Hermanus Vinkeles Jan's z.* te Amsterdam.

Dat de Vervaardiger van de Schilderij voorstellende een *Drentsch Landschap bij maanlicht*, geteekend met de spreuk:
Hierna beter.

aan wien de uitgeloopte prijs van tien gouden Dukaten benevens een *Getuigschrift* was toegekend, is de Heer *Roelof Jacob Tiddens*, te Groningen.

Dat de Vervaardigster van de Schilderij, voorstellende een: *Burger-Binnenvertrek*, geteekend met de spreuk:

*Al heeft de val eens kwaad gedaan,
Met vallen leert men zeker gaan.*

aan welke de uitgeloopte prijs van tien gouden Dukaten en een *Getuigschrift* was toegewezen, is *Mejufvrouw H. C. Haages* te Amsterdam.

En dat de Vervaardiger van het *Borstbeeld* van den *Apollo van Belyddere*, in hout, geteekend met de spreuk:

*Elk een werk,
Heeft zijn merk.*

aan wien insgelijks de uitgeloopte Prijs van tien gouden Dukaten en het *Getuigschrift* was toegewezen, is de Heer *Joannes van Quaellé*, te Brugge.

Ter-

(*) In het volgend No. hopen wij eene nauwkeurige Afbeelding van dit Reusachtig dier te geven. R z o.